

REDEFINISANJE SISTEMA ZA UPRAVLJANJE KRIZAMA U MAKEDONIJI

REDEFINING SYSTEM FOR CRISIS MANAGEMENT IN REPUBLIC OF MACEDONIA

Aleksandar Glavinov

Vojna akademija „General Mihajlo Apostolski“, Skopje, Republika Makedonija

Atanas Kozarev

Evropski univerzitet, Skopje, Republika Makedonija

Nenad Taneski

Vojna akademija „General Mihajlo Apostolski“, Skopje, Republika Makedonija

© MESTE NGO

JEL category: **H12, G3**

Apstrakt

Krizni menadžment je bezbednosni koncept sa jasno definisanom ulogom u suprotstavljanju osnovnim bezbednosnim izazovima i pretnjama. Iz tih razloga, a posebno zbog složene globalne situacije, krizni menadžment se nalazi u veoma visokim bezbednosnim agendama UN, EU i NATO-a. Imajući u vidu različito poreklo rizika sa kojima se suočavamo, danas je opravdan pristup u kojem se krizni menadžment zasniva na principima koje su usvojili kolektivni bezbednosni sistemi. Republika Makedonija je deo globalnih bezbednosnih koncepata i u tom pravcu se zalaže za primenu modela kriznog menadžmenta koji će biti kompatibilan sa evropskim standardima u ovoj oblasti. Ključni ciljevi usmereni su na politiku sprečavanja i smanjivanja rizika i obezbeđivanje uslova za miran i siguran prosperitet njenih građana. U kontinuitetu preduzimaju se normativne, organizacione i institucionalne mere i radnje u cilju izgradnje modernog i odgovarajućeg sistema koji će obezbediti visok nivo sigurnosti za svoje građane i zaštitu preostalih materijalnih i drugih vrednosti u zemlji. Temeljni dokument koji je osnova za efikasnu prevenciju i upravljanje krizama u zemlji je Nacionalna platforma za smanjenje rizika. Međutim, u prošlom periodu pojavili su se pokazatelji koji su jasno oslikali efikasnost i nedostatke u kriznom menadžmentu. To jasno ukazuje na potrebu sagledavanja mogućnosti za redefinisavanje sistema upravljanja krizom u zemlji i da se predlože rešenja za prevazilaženje slabosti bazirana na naučno - teorijskom nivou.

Autor zadužen za korespondenciju:

Aleksandar Glavinov

[✉ aglavinov@yahoo.com](mailto:aglavinov@yahoo.com)

Ključne reči: krizni menadžment, prevencija, rano upozoravanje, rizici i opasnosti

Abstract

Crisis management is a security concept with clearly defined role in opposing basic security challenges and threats. For these reasons, and especially the complex global situation, crisis management is found in very high security agendas of the UN, EU and NATO. Considering the diverse backgrounds of the risks we are facing today it is justified approach in which crisis management is based on principles that have adopted collective security systems. Republic of Macedonia is part of the global security concepts and in that direction advocates the implementation of a model of crisis management that will be compatible with European standards in this area. The key objectives are aimed at prevention policies and reduction of risks and ensuring conditions for a peaceful and secure prosperity of its citizens. Continuously normative, organizational and institutional measures and actions are taken in order to build a modern and responsive system that will provide a high level of security for its citizens and protect the remaining material and other values in the country. The basic document as the basis for effective prevention and crisis management in the country is the National Platform for Risk Reduction. However, in the past there were indications that realistically reflected efficiency, and deficiencies in crisis management. This implies the need of scientific - theoretical level to identify opportunities to redefine the system of crisis management in the country and propose solutions to overcome weaknesses.

Keywords: crisis management, prevention, early warning, risks and hazards.

1 UVOD

Značaj koji zemlje NATO-a daju upravljanju krizama se ogleda u strateškom konceptu objavljenom 1999. godine, koji postavlja krizni menadžment, kao jedan od osnovnih bezbednosnih zadataka Alijanse.

U strateškom konceptu koji je usvojen 1999. identifikuju se fundamentalni bezbednosni ciljevi i zadaci na osnovu čega su razrađene efektivne procedure usmeravanja učesnika u planiranju, pripremi i upravljanju kriznim situacijama.

Prema ovom konceptu odgovorni subjekti su:

- Visoki komitet za planiranje u vanrednim situacijama ne-vojnog karaktera (SCEPC) (NATO, Priracnik za NATO, 2001);
- Evroatlanski koordinacioni centar za odgovor na krize (EADRCC) (NATO, 2012);
- osoblje za civilno planiranje vanrednim situacijama;
- planiranje tela i komiteta i
- međunarodni civilni stručnjaci.

Uloga NATO-a u reagovanju na krizne situacije obuhvata ne samo uključivanje osnovnih vojnih elemenata, nego i operacije usmerene na sprečavanje krizne situacije i zaštitu civilnog stanovništva i kritične infrastrukture od potencijalno negativnog uticaja prirodnih, tehnoloških i humanitarnih katastrofa.

Sa uvođenjem kriznog menadžmenta u suočavanju sa različitim pretnjama, NATO i civilni partneri postaju Savez 21. veka, koji može da se suoči sa modernim izazovima.

Republika Makedonija kao deo globalnih bezbednosnih koncepata, kontinuirano i uspešno gradi i posvećeno radi na sprovođenju kriznog menadžmenta u nasoku politika usmerenih na prevenciju i smanjenje rizika i kao sistem, u smislu interoperabilnosti sa međunarodnim sistemima za upravljanje krizama.

Krizni menadžment predstavlja novi koncept bezbednosti i drugačiji pristup u procesu suočavanja sa novim bezbednosnim izazovima. Imajući u vidu stanje sasvim drugačije prirode rizika sa kojim se danas sve više suočavamo, krizni se menadžment u većini savremenih društva zasniva na principima koje su usvojili kolektivni bezbednosni sistemi.

Zbog ove složene globalne situacije, krizni se menadžment našao u veoma visokim bezbednosnim agendama UN, EU i NATO-a. Makedonija takođe pokušava da održi korak sa njima i preduzima sve neophodne mere za implementaciju kriznog menadžmenta u sprovođenju politika sprečavanja i smanjenja rizika od nesreća i da obezbedi uslove za miran i bezbedan prosperitet svojih građana.

Makedonija od sticanja nezavisnosti do danas, u okviru svojih mogućnosti, kontinuirano prati dinamiku razvoja u ovoj oblasti. Preduzimaju se u kontinuitetu normativne, organizacione i institucionalne mere i radnje u cilju izgradnje modernog i odgovarajućeg sistema koji će obezbediti visok nivo sigurnosti za svoje građane i zaštitu druge imovine i vrednosti u zemlji.

Da bi se postigla celosna kompatibilnost i interoperabilnost sa globalnim i regionalnim bezbednosnim sistemima u zemlji se uspostavlja sistem za upravljanje krizama čija je primarna funkcija prevencija, rano upozoravanje i upravljanje sa svim rizicima i opasnostima.

Osnova za efektivnu i efikasnu prevenciju i upravljanje krizama u zemlji ponuđena je u Nacionalnoj platformi Republike Makedonije za smanjenje rizika od elementarnih nepogoda i katastrofa (Anon, 2011), koja ima za cilj održivi razvoj nacionalnog sistema za smanjenje rizika od elementarnih nepogoda i katastrofa, što odgovara potrebama zemlje. Nacionalna platforma je mehanizam za koordinaciju aktivnosti koje uključuju principe politike za smanjenje rizika, planova i programa za razvoj u skladu sa preporukama iz Hjogo-a.

Efektivnim i efikasnim iskorišćavanjem raspoloživih resursa i kapaciteta na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou trebalo bi da se obezbedi integrisani, efikasan i efektivan pristup smanjenju rizika i posledica katastrofa kroz prevenciju, rano upozoravanje, upravljanje i smanjivanje pretnje od katastrofa.

2 UPRAVLJANJE KRIZAMA

U pogledu analize upravljanja krizama može se krenuti od Hill-ovog pristupa, koji ukazuje na trodimenzionalnost analize konflikata i deli ih na:

- sprečavanje sukoba - u cilju sprečavanja izražavanja nasilnih elemenata;
- upravljanje krizama - u cilju sprečavanja eskalacije i rešavanje kriza i ima za cilj ponovno uspostavljanje mira.

Trodimenzionalni oblik konflikta ili njegovi strukturalni elementi ukazuju da se mogu odvojeno tretirati, ali svaki realni sukob u njihovim relacijama i povezanosti je kompleksan.

Svaka država mora raspolagati mehanizmima i procedurama za rešavanje konflikata i procedure za upravljanje kriznim situacijama ili upravljanje krizama. Pod ovim uslovima mehanizam za upravljanje krizama je novi pristup bezbednosti i sprečavanju konflikta.

Pojedini naučnici smatraju da kada govorimo o upravljanju krizama, zapravo govorimo o frazi, koja na prvi pogled izgleda kontradiktorno.

Šta to znači?

To znači da "kriza" često karakteriše konfuziju ili čak paniku, što bi moglo dovesti do negativnih posledica.

Otuda pitanje. *Može li se upravljati krizama?*

Odgovor je pozitivan, pod uslovom da se prihvate osnovna pravila, kao što su:

- Krize su neminovne; za upravljanje krizama potrebne su procedure upravljanja koje treba da budu unapred usaglašene i upotrebljavane čim se kriza pojavi; upravljanje krizama je sastavni deo odgovornosti svakog rukovodstva (Mitevska, 2005, p. 40).
- Krizni menadžment ili upravljanje krizama u vreme krize zahteva niz pretpostavki među kojima su najznačajniji sledeći:
 - brzo i efikasno donošenje odluka o merama i aktivnostima koje treba preduzeti na političkom polju;
 - brzo i efikasno donošenje odluka o merama i aktivnostima koje treba preduzeti na bojnopolju; i
 - brzo i efikasno donošenje odluka o merama koje treba preduzeti u pogledu vanrednih situacija (Mitevska, 2005, p. 41).

Povezivanje svih mera i radnji u vreme krize na makro i mikro nivou, zahteva hitnu reakciju kako bi se osigurao pozitivan uticaj na efektivno rešavanje krize. Ove neophodne korake će biti teško, ali ne i nemoguće, sprovesti, što će omogućiti sprečavanje krize.

U analizama koje su sprovedene u pogledu složenosti kriznog menadžmenta ili upravljanja krizama, elementi koji doprinose uspehu u upravljanju i komandovanju krize su stalna preokupacija.

Tri su zajednička elementa koji se nadopunjavaju:

- Održavanje dijaloga;
- Održavanje saradnje;
- Održavanje kapaciteta kolektivne odbrane (ovo se odnosi na zemlje članice kolektivne odbrane) (Mitevska, 2005, p. 41)

Istraživanje u sistemu upravljanja krizama polazi od pravila da se sistem rukovođenja i upravljanja krizama mora sastojati od četiri faze:

- prevencija ili sprečavanje;
- priprema;
- reakcija;
- obnova (Mitevska, 2005, p. 41);

U pogledu svih njihovih aktivnosti može se sagledati da su sve ove faze povezane u kružnom odnosu, što znači da bi trebalo da deluju kao celina, i da se nadopunjavaju.

Kapacitet pojedinih država da se nose sa krizom je samo deo strategije nacionalne bezbednosti da se fokusira na određeni problem koji proizvodi krizu. U većini slučajeva kada države nemaju mogućnost ili tu mogućnost svode isključivo na tehnike koje se zasnivaju na primeni prinude, može se očekivati progresija ili širenje krize. Na taj način stvorene su prilike za promovisanje angažovanosti svake zemlje u razvijanju svojih sposobnosti da obave sve zadatke, uključujući upravljanje krizama i održavanje mira.

3 STRATEGIJE ZA UPRAVLJANJE KRIZAMA

Upravljanje krizom je termin koji se koristi kao opšti pojam koji obuhvata sve vrste strategija angažovanih da ograniče ili okončaju krizu.

Hart (1996) ističe dva osnovna modela u upravljanju krizama:

- specifičan i poseban model strategije i
- opšti i integrisani model strategije (Mitevska, 2005, p. 48).

Specifičan i poseban model strategije za suočavanje sa krizom ima sledeće karakteristike:

- koncepcija pretnji znači da predvidi precizne i konkretne prognoze glavnim pretnjima. (Fokus je stavljen na objektivne aspekte krize);

- institucija za razdvajanje regulative za mir i rat, (procedure institucija u najvećoj meri odnose se na mogućnost da se izabere najbolja ponuda regulative za mir i rat, čime će se usmeriti različite aktivnosti);
- kolektivni nivo (znači donošenje posebnih propisa za svaku pretnju);
- operativni nivo (znači posebnu uvežbanost, navedene procedure i odgovornosti za specifične pretnje);
- organizacija (podrazumeva postojanje određenih sektora u svakoj od institucija za sve pretnje);
- određivanje „izlaza" (planske akcije sa konkretnim formalnim oblikom) (Mitevska, 2005, p. 48).

Opšti i integralni model na strategije za upravljanje krizama uključuju sledeće funkcije:

- koncepcija pretnji znači davanje pravovremene prognoze o glavnim zakanama i njihovom integrisanju;
- institucije rade na integraciji standarda u miru i ratu;
- kolektivni nivo obuhvata integrisane regulative za sve pretnje;
- operativni nivo podrazumeva integrisanu uvežbanost, postupke i odgovornost za sve pretnje;
- organizacija uključuje integrisanje povezanosti za sve pretnje;
- određivanje "izlaza" označava obuku za reorganizaciju i prilagođavanje situaciji (Mitevska, 2005, p. 49).

Sušтина razlike između modela pomenutih strategija za suočavanje sa krizama sadržana je u različitim aktivnostima i izlaznim rešenjima ovih strategija. U ovom kontekstu:

- specifičan i poseban model u koncepciji pretnji fokusiraju se na predviđanje mnogo "konkretnih" i "preciznih" pretnji.
- opšti integralni model i strategija stavljaju fokus na predviđanje samo glavnih pretnji i njihove integracije.

U tom smislu, neophodno je napraviti razliku u pogledu strategija za upravljanje krizama u smislu izbegavanja, prevencije, upravljanja, rešavanja i upravljanja krizama (Mitevska, 2005, p. 50).

4 SISTEM ZA UPRAVLJANJE KRIZAMA U REPUBLICI MAKEDONIJI

Sistem za upravljanje krizama ostvaruju organi upravne i državne vlasti (parlament, predsednik države i vlada), Armija, snage za zaštitu i spasavanje i organi opština i grada Skopje. U proces realizacije sistema za upravljanje krizama mogu se uključiti i javna preduzeća, javne institucije i službe kao i građani, udruženja građana i Crveni krst Republike Makedonije, nevladine i humanitarne organizacije, medijumi i druga pravna lica. Shodno zakonu za upravljanje krizama prilikom upravljanja kriznom situacijom, mogu učestvovati i međunarodne organizacije, institucije i pojedinci. Na taj se način, učestvuje u međunarodnom sistemu za bezbednost i sigurnost.

Svesni smo da civilni rizici i opasnosti često ne poznaju državne granice. Dakle, sistem za upravljanje kriznim situacijama obraća pažnju na razvoj i unapređenje saradnje sa susednim zemljama i regionu. Na multilateralnom nivou, saradnja sa međunarodnim vladinim organizacijama, pre svega Ujedinjenih nacija, Evropske unije, OEBS-a, NATO-a i međunarodnih nevladinih organizacija kao što je Međunarodna federacija Crvenog krsta i Crvenog polumeseca je od neprocenjive vrednosti. Sistem za upravljanje krizama radi i na dobijanju strane tehničke, konsultantske i finansijske pomoći i praćenju sprovođenja međunarodnih obaveza u oblasti kriznog menadžmenta, kao što je učestvovanje predstavnika Republike Makedonije u telima i radnim grupama NATO SCEPS-a.

Pravni okvir utvrđen je "Zakonom za upravljanje krizama" od 22. aprila 2005 godine (2005). U maju 2004 godine, donesen je "Zakon za zaštitu i spašavanje" (2004), a u julu 2008 godine Zakon o izmenama i dopunama Zakona za zaštitu i spašavanje (2011). Nakon njihove primene, zakoni su prošli kroz fazu evaluacije pri čemu su se pokazale više nedoslednosti na već utvrđena zakonska rešenja.

Dosadašnjih iskustva jasno pokazuje da je situacija u kojoj postoje dva odvojena, ali međusobno zavisna tela, neodrživa.

Dakle, jedan od glavnih izazova sa kojima se suočavamo jeste neprirodna institucionalna podela, koja rezultira u preklapanju nadležnosti između "Centra za upravljanje krizama" i "Direkcije za zaštitu i spasavanje". Nelogičnim i skupim odvajanjem odlučivanja o resursima kao i strateških od operativno-tehničkih kapaciteta, dovodi se u pitanje efikasnost, blagovremenost i prikladnost odgovora civilnim rizicima i opasnostima.

4.1 Centar za upravljanje krizama u Republici Makedoniji

Prilikom eventualno proglašenih kriza, sistem za upravljanje krizama u Makedoniji ima za cilj da koordinira sile i resurse da bi se pomoglo stanovništvu, počevši od preventivnog delovanja kroz rano upozoravanje pa sve do upravljanja krizom (Anon, Funkcija i celi, 2012).

Centralnu ulogu u sistemu za upravljanje krizama ima Centar za krizu koji brine o:

- prevenciji;
- ranom upozoravanju;
- borbom protiv krize i prevazilaženju posledica civilnih nesreća i katastrofa; i
- obezbeđivanje blagovremene, visoko kvalitetne i realne procene ugroženosti od civilnih rizika i opasnosti.

Sistem za upravljanje krizama se organizuje sa ciljem da pravovremeno, koordinirano i proporcionalno deluje u fazama prevencije, ranog predupređivanja i upravljanja krizama.

Krize predstavljaju rizik za zdravlje i život ljudi i životinja, a izazvani su prirodnim nepogodama ili epidemijama i drugim rizicima i opasnostima koje direktno ugrožavaju ustavni poredak i bezbednost Republike Makedonije, ili deo njega, a za koji ne postoje uslovi za proglašenje vojnog ili vanrednog stanja.

Važna komponenta rada Centra za upravljanje krizama je prikupljanje informacija, procena, analiza stanja, postavljanje ciljeva i zadataka, razvoj i primena neophodnih mera za sprečavanje, rano upozorenje i upravljanje krizama.

4.2 Direkcija za Zaštitu i spasavanje u Makedoniji

Sistem za zaštitu i spasavanje formiran je za otkrivanje i sprečavanje pojave i otklanjanje posledica elementarnih nepogoda i drugih nesreća u miru i u ratu i u vojnim akcijama koje ugrožavaju stanovništvo i materijalna dobra. Direkcija za zaštitu i spasavanje je nezavisan državni organ formiran za preduzimanje aktivnosti u cilju zaštite i spasavanja od prirodnih nepogoda i drugih nesreća.

Direkcija za zaštitu i spašavanje je formirana u 2005 sa transformacijom Ministarstva odbrane - Sektora za civilnu zaštitu. Postoje nadležnosti u prevenciji, ublažavanju efekata, operativno dejstvovanje i restrukturisanje.

Kao odgovorna institucija u oblasti zaštite i spasavanja ona je koordinator aktivnosti svih subjekata uključenih u sistem zaštite i spasavanja i učesnik u sistemu upravljanja krizama.

Praktična iskustva za ovaj kratak period (požari na otvorenom, 2007 godine u RM) pokazali su da ona efektivno i efikasno funkcioniše.

No ipak neophodne su korekcije u pozitivnim normativima zbog preklapanja nadležnosti sa drugim učesnicima u sistemu zaštite i spasavanja, transformacija snaga za zaštitu, kao i dopuna opreme za spasavanje sofisticiranom opremom i materijalno-tehničkim sredstvima uz kontinuirani razvoj ljudskih resursa kroz obuku i vežbe.

5 RAZVOJ I UMREŽAVANJE NACIONALNOG CENTRA ZA UPRAVLJANJE KATASTROFAMA - CENTAR IZVRSNOSTI U MAKEDONIJI

Ideja da se razvije "Nacionalni centar za upravljanje katastrofama - Centar izvrsnosti" je da ujedini obrazovne, naučne centre i druge stručnjake iz oblasti upravljanja civilnim rizicima i opasnostima. Cilj "Nacionalnog centra za upravljanje katastrofama - Centar izvrsnosti" je zadužen da sprovede istraživačke projekate u različitim sektorima života, da sprovede planove za zaštitu od oštećenja i da sprovodi obrazovne

programe na različitim nivoima. (Centar za upravljanje so krizi, n.d.)

Pomenuti centar će biti sastavni deo evropske mreže centara koji upravljaju štetama i planirano je da razvija i obrazovne i studijske programe za istraživanje i razvoj za takozvani "e-odgovor" na katastrofe. Drugim rečima, uvođenje informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT) znači i brzo i blagovremeno reagovanje na svim nivoima, što je brže moguće, da bi se sprečilo širenje štete .

Dakle, glavni učesnici u ovoj mreži su:

- svi oni koji su uključeni u pružanju pomoći pri katastrofama;
- industrija koja učestvuje u proizvodnji opreme koja se koristi za uklanjanje štete;
- istraživačke jedinice koje rade na pronalaženju novih rešenja za brze reakcije i uklanjanje oštećenja;
- organizacije na kojima je da definišu i implementiraju standarde za saradnju i uklanjanje štete; i
- univerziteti u zemlji (RM).

Na taj način, Nacionalni centar za upravljanje katastrofama, tzv. Centar izvrsnosti, će povezati sve učesnike u cilju da se obezbedi blagovremeno sprečavanje šteta i katastrofe.

Donošenja odluka će se poboljšati uvođenjem ISO/PAS 22399 koji se odnosi, pre svega, na organizaciju institucija sa odgovornostima u oblasti upravljanja krizama i standarda na osnovu najbolje prakse za implementaciju upravljanja krizama. ISO / PAS 22399:2007 je razvijen za rešavanje globalna svest da u javnom i privatnom sektoru moraju da se pripreme za neočekivani incidenata (vidi više u (Tangen & Siegel, 2008)) Takođe radi se na selekciji i nabavci sistema za podršku odlučivanju.

Efikasno delovanje sistema za suočavanje sa civilnim rizicima i opasnostima zavisi od primene savremenih tehnologija. U procesu procene rizika i donošenju odluka za upravljanjem sa opasnostima, od izuzetne važnosti je dostava relevantnih, blagovremenih i sveobuhvatnih informacija i podataka ključnim subjektima u sistemu. U tom cilju, Centar je pristupio pripremi projekata za modernizaciju javnog informisanja i upozorenja, kao i poboljšavanju upravljanja istim, te uspostavljanju trostepene kontrole. Takođe, u

dogovor sa Centrom uključeni su mobilni operatori u obaveštenju i alarmiranju stanovništva ugroženog područja slanjem jednosmernoj tekstualnih SMS poruka.

Centar radi i na spajanju svih hitnih brojeva (191, 192, 193, 194, 195) u jednom Evropskom broju za hitne pozive E-112, u cilju poboljšanja dostupnosti i nivoa upravljanja vanrednim situacijama, da bi se smanjilo vreme potrebno da se odgovori na hitne pozive i da se spasu životi i imovina efikasnom, brzom i koordiniranom akcijom službe hitne pomoći.

Time Republika Makedonija ispunjuje obavezu koja proističe iz Direktive o univerzalnim uslugama i pravima korisnika u vezi sa elektronskim komunikacionim mrežama i uslugama. Takođe, E-112 predstavlja rešenje za četiri glavna cilja tehničke modernizacije sistema upravljanje krizama: VHF radio mreža, operativni sistem Tetra, javnog informisanja i upozorenja, i Nacionalne GIS platforme.

6 PREPORUKE ZA PROMENE U POSTOJEĆEM ZAKONODAVSTVU

S obzirom da se kroz primenu zakona u praksi pokazalo još nedostataka, neophodno je da se predlože nove zakonske odluke dveju direkcija. Centar za upravljanje krizama i Direkcija za zaštitu i spasavanje će biti stopljene u novo državno telo - Uprava za vanredne i krizne situacije, koja bi kao primarnu funkciju imala: „**Prevenciju civilnih rizika i opasnosti i rano predupređivanje, upravljanje i prevazilaženje posledica civilnih nesreća i katastrofa**“.

Tim bi se u celosti prevazišla preklapanja u nadležnostima koja su se pojavila proteklih godina i uspostavio bi se sistem upravljanja civilnim rizicima i opasnostima kao jedan od stubova sistema nacionalne bezbednosti.

Novi organi državne uprave će spojiti upravljajuće telo i operativno-tehničke funkcije (moći će samostalno da odlučuje i samostalno da rukovodi snagama za zaštitu i spasavanje) u odnosu na prevenciju, rano upozoravanje, upravljanje i prevazilaženja posledica civilnih nesreća i katastrofa.

Imajući u vidu predlog za novi organ državne uprave, u novom zakonskom rešenju zahteva se kompletno preuređenje zakona kojima se do sada uređivala ova materija .

U zakonskom rešenju, osim preuređivanja odredbi Zakona o upravljanju krizama i Zakona za zaštitu spasavanje, potrebno je da se u posebnim poglavljima utvrdi kompetentnost tela državne vlasti i organa državne uprave.

U tom smislu, u delokrugu Vlade uprkos sadašnjim nadležnostima treba urediti i donošenje plana upravljanja vanrednim i kriznim situacijama (ili plana za prevenciju, rano upozoravanje, menadžmenta i prevazilaženju posledica građanskih nesreća i katastrofa) .

U delu tela za hitne i krizne situacije, takođe treba da bude regulisana nadležnost koja bi uključila i:

- pripremu doktrine i strategije za upravljanje krizama;
- pripremu Plana za rešavanje krize, (ili pripremu plana za prevenciju, rano upozorenje, upravljanje i prevazilaženje posledica civilnih nesreća i katastrofa);
- organizaciju i pripremu sistema za upravljanje krizama i predlaganje mera za njegovo unapređenje i razvoj;
- planiranje potreba pri krizama i izradu finansijskih planova i programa za potrebe kriznog stanja;
- planiranje rezervi za potrebe u kriznom stanju;
- planiranje i organizaciju finansijske podrške za potrebe krize (upravljanje krizom);
- predlaganje organizovanja i sprovođenje zdravstvene zaštite u sprečavanju kriza;
- organizovanje i sprovođenje obuke i vežbi u organima državne vlasti, gradonačelnika, u kompanijama, preduzećima, ustanovama i službama;
- organizovanje i pripremu praćenja i izveštavanja;
- organizovanje i pripremu veza za rukovođenje za potrebe upravljanja krizom i vanrednim slučajevima;
- organizovanje, pripremu i sprovođenje kriptografske zaštite tajnih podataka;
- obavljanje frekvencijskog menadžmenta u radiokomunikacijama;

Takođe, treba definisati:

- ko organizuje i obezbeđuje funkcionisanje jedinstvenog broja za pozive 112;
- ko organizuje i koordinira aktivnosti za zaštitu tajnih podataka od strane vladinih agencija i institucija;
- ko nadzire zaštitu poverljivosti podataka relevantnih za upravljanje krizama;
- ko organizuje i priprema zaštitu i spašavanje;
- ko popunjava snage za zaštitu i spasavanje koje formira Republika Makedonija;
- ko organizuje i sprovodi mobilizaciju jedinica i štabova zaštite i spasavanja koje formira Republika;
- ko organizuje i sprovodi uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava;
- ko organizuje i sprovodi bezbednosne aktivnosti za sprečavanje i otkrivanje pretnji po bezbednost Republike, opasnost od rizika i opasnosti od drugih nezakonitih radnji koje mogu dovesti do ugrožavanja Ustavnog poretka i bezbednosti Republike;
- ko organizuje i nadgleda inspekcije i primenu sistema za upravljanje krizama;
- ko organizuje funkcionisanje Centra za obuku za upravljanje krizama;
- ko organizuje i sprovodi javno informisanje;
- ko organizuje naučna istraživanja za potrebe sistema za upravljanje krizom;
- planiranu realizaciju međunarodne saradnje za potrebe sistema za upravljanje krizom;
- i usvojiti profesionalne smernice koje se odnose na sistem upravljanja kriznim situacijama;
- ko u vanrednim i kriznim organa vrši druge poslove za potrebe Vlade i Upravnog odbora.

U okviru organa za vanredne i krizne situacije, a u delu „veze za rukovođenje i kriptozastita”,

potrebno je da se uredi da se za organe državne vlasti, državne uprave, preduzeća, opštine i grad Skopje, organizuje veze za rukovođenje i kriptozastitu u vojnom, vanrednom i kriznom stanju.

Korisnici komunikacionih sistema kroz koji se vrši prenos podataka i dokumenata dužni su da primenjuju mere za kriptozastitu, mere protiv elektronskog ometanja i druge mere za zaštitu kao i druge nadležnosti.

7 ZAKLJUČAK

Izgradnja novih kapaciteta i pronalaženje novih izvora, resursa, često znači njihovo dupliranje. U uslovima kada Republika Makedonija raspolaže ograničenim sredstvima, neophodno je iskorišćavanje postojećeg.

Stoga, funkcionalno povezivanje postojećih kapaciteta koje inicira "Centar za upravljanje krizama", predstavlja efikasno i ekonomski razumno rešenje. Zašto da se izmišljaju stvari koje već postoje, koje su već razvijene? Sve što je potrebno je da se te iste stvari određenom modernizacijom povežu i koordiniraju.

Njihovo umrežavanje ne samo da poboljšava efikasnost, već se stvara novi kvalitet koji prevazilazi prosti zbir sastavnih komponenti.

Umesto preslikavanja stranih sistema, može se izgraditi svoj pristup upravljanju krizama, uzimajući u obzir raspoložive kapacitete i mogućnosti.

Iskustva drugih mogu se adaptirati, nikada ne gubeći iz vida sredstva kojima se raspolaže i krajnji cilj - zaštitu građana od svih civilnih rizika i opasnosti.

CITIRANI RADOVI

Anon. (2011, 05). *Nacionalna platforma na Republika Makedonija za namaluvanje na rizici od katastrofi*. Retrieved from CCA Forum: http://www.seecclimateforum.org/upload/document/nacinalna_platforma-_iii_revidir.pdf

Anon. (2011, 02 14). *Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na Zakonot za zashtita i spasuvanje*. Retrieved from Sluzhben vesnik na Republika Makedonija: <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/E29D9B62CE93B7449685D78E717162B7.pdf>

Anon. (2012, 02 07). *Funkcija i celi*. Preuzeto sa Crisis Management Center: <http://www.cuk.gov.mk/index.php?cat=65>

Centar za upravuvanje so krizi. (n.d.). *Informacija za vospostavena platforma za namaluvanje na rizici vo Republika Makedonija*. Preuzeto sa Macedonian Chairmanship with the European Forum

- for Disaster Risk Reduction:
http://www.macefdrr.gov.mk/files/dokumenti/info/VMR_NP_Informacija_za_vospostavena_Nacionalna_platforma.pdf
- Hart, P. (1996). Simulations and scenarios in crisis management planning. U S. O. beredskap, I. Johansson, & P. Skoglund (Urednici), *Proceedings from the International Conference on Crisis Management at the National Level* (str. 132-150). Stockholm: ÖCB.
- Mitevaska, M. (2005). *Krizen Menadzment*. Skopje: Makedonska riznica.
- NATO. (2001). *Priracnik za NATO*. Preuzeto sa Republika Makedonija Ministerstvo za odbrana: <http://www.morm.gov.mk/wp-content/uploads/NATO.pdf>
- NATO. (2012, 07 20). *The Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre*. Preuzeto sa NATO: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52057.htm
- Tangen, S., & Siegel, M. (2008, Jan-Feb). *ISO/PAS 22399 provides international best practice for preparedness and continuity management - Special report*. Retrieved from ISO Management Systems: http://www.standard.no/pagefiles/4193/_iso_pas223_provides_international_best_practice.pdf
- Zakon. (2004, 06 10). *Zakon za zashtita i spasuvanje*. Preuzeto sa Pravo.org.mk: <http://www.pravo.org.mk/documentDetail.php?id=205>
- Zakon. (2005, 05 04). *Zakon za upravuvanje so krizi*. Preuzeto sa Sluzhben glasnik na Republika Makedonija br. 29/05: <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/2B55BCB15891E144B555BA0302455CB6.pdf>

Datum prve prijave: 31.01.2014.

Datum prijema korigovanog rada: 06.04.2014.

Datum prihvatanja članka: 10.06.2014.

Kako citirati ovaj rad?

Style – APA Sixth Edition:

Glavinov, A., Kozarev, A., & Taneski, N. (2014, 07 15). Redefinisanje sistema za upravljanje krizama u Makedoniji. (Z. Čekerevac, Ed.) *FBIM Transactions*, 2(2), 132-140. doi:10.12709/fbim.02.02.02.13

Style – Chicago Fifteenth Edition:

Glavinov, Aleksandar, Atanas Kozarev, and Nenad Taneski. 2014. "Redefinisanje sistema za upravljanje krizama u Makedoniji." Edited by Zoran Čekerevac. *FBIM Transactions* (MESTE) 2 (2): 132-140. doi:10.12709/fbim.02.02.02.13.

Style – GOST Name Sort:

Glavinov Aleksandar, Kozarev Atanas and Taneski Nenad Redefinisanje sistema za upravljanje krizama u Makedoniji [Journal] // *FBIM Transactions* / ed. Čekerevac Zoran. - Beograd : MESTE, 07 15, 2014. - 2 : Vol. 2. - pp. 132-140.

Style – Harvard Anglia:

Glavinov, A., Kozarev, A. & Taneski, N., 2014. Redefinisanje sistema za upravljanje krizama u Makedoniji. *FBIM Transactions*, 15 07, 2(2), pp. 132-140.

Style – ISO 690 Numerical Reference:

Redefinisanje sistema za upravljanje krizama u Makedoniji. **Glavinov, Aleksandar, Kozarev, Atanas and Taneski, Nenad**. [ed.] Zoran Čekerevac. 2, Beograd : MESTE, 07 15, 2014, *FBIM Transactions*, Vol. 2, pp. 132-140.